

בעזה ש"ת

מים עמוקים עצה כלב איש ואיש תבונה ידולה
סטריקור

עצה ותבונה

דברי תורה
מכ"ק מרן אדמו"ר זצלה"ה
'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת כי תשא תשפ"ד

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

קובץ צ"ז

עדש"ק
פרשת כי תשא
תשפ"ד

לתרומות והנצחות:
052-7620204

לקבלת הגליון בדוא"ל:
a609200101002@gmail.com

רחוב דוד 32 ירושלים

ניתן להאזין לשיעורי
כ"ק מדרן אדמו"ד שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי
במערכת 'קול סטודיו'
מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור
וכן בקו שיעורי כ"ק מדרן
אדמו"ד שליט"א בקול הלשון
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

כי תשא

אמרו ע"ז חז"ל (גיטין לו): "עלובה כלה שזינתה בקרב חופתה, אמר רב מרי צרה דצת שמואל מאי קרא 'עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו' (שיר השירים א, יב)." .

ונודעים דברי הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע הוצאו בפפה"ק עבודת

ישראל (פרשת בלק ד"ה וישת) עה"פ צפרשתן (לג, לד) "וציוס פקדי ופקדתי עליהם חטאתם", וקשה הייתכן שאצינו אצ הרחמן הסולח ומעציר אשמתנו בכל שנה ושנה יכתוב צתורתו דצר קשה כזה שיזכור לעולם את חטא העגל אפילו אחר שעשו ישראל תשובה על כך. עוד קשה ממה דאיתא בגמרא (צרכות לג:) "א"ר אלעזר א"ר אושעיה מאי דכתיב (ישעיה מט, טו) 'גם חלה תשכחנה', זה מעשה העגל, 'ואנכי לא אשכחך' זה מעשה סיני". הרי מפורש שעוון העגל לא ייזכר

א"הנה מהות החטא צמעשה העגל אינו מצואר כל נרכו, שזה מוסכם שלא היה עבודה זרה כפשוטה, כמו שהוכיחו הראשונים (ראה אצן עזרא ורמב"ן כאן), והתלצטו צזה להצין מה היה החטא וציארו צאופנים שונים וכן האריכו צזה במפרים. וצאמת אחר כל הציאורים אין שייך צזה שום הצנה, וכל כמה שלומדים רואים יותר שאין אנו משיגים ומצינים, כי הוא סוד נסתר שאין לנו השגה צו, וי"ל שלכן מעשה עגל השני נקרא ולא מתרגם (מגילה פ"ד מ"י), כי גם כשיתרגמוהו לא שייך צזה הצנה².

וביותר הפליאו בפפה"ק, איך אחר שזכו בני ישראל למעמד מתן תורה הנפלא והנשגב, ועמדו אז צמעלה עליונה עד למאוד, אז סמוך ונראה, לאחר מ' יום, נפלו צחטא כזה, וכבר

(א) מאמר זה כבר נדפס על ידינו, וחוזר ונשנה בתוספת עפ"י מקורות אחרים.
(ב) צ"ב דלפ"ז מדוע מעשה העגל הראשון ששם נאמר עיקר החטא נקרא ומתרגם. וראה ברש"י (מגילה כה. ד"ה ומעשה) ובתוס' (שם: ד"ה מעשה).

ולא יעלה על לב, ואיך אמר השי"ת כאן
שיזכור לעולם את אותו החטא.

ומבאר, שהנה אחד הבא מגזע טוב
וישר משפחה מכוזבת,
כשהוא הולך בדרך תמים ועוזד את ה'
איך זה דבר נפלא כל כך, שהלא הוא דבר
המסתבר שהתורה מחזרת על הכסניא
שלה, משא"כ אם פוחת והולך צמעשיו
ממעשי אבותיו אז מתגנה יותר מכאשר
מתנהג כן אדם הבא ממשפחה צויה
ושפלה, כי לו יאתה השפלות ממה
שהשרש צו על ידי עוונותיו אבותיו,
ולאידיך אם אדם כזה יעשה את הטוב
בעיני ה' אז יתהלל יותר מאותו אדם רם
היחס, על שעזב את דרכי אבותיו הרעים
ונטה אל הטוב.

ובבל החיזיון הזה אירע אלל בני ישראל,
שהנה הם כאשר קיבלו את
התורה צסיני ואמרו נעשה ונשמע לא
היה הדבר נפלא ומהולל כל כך, כי
קדושת אבותיהם שהורישו לצניהם
אחריהם היא הנותנת שיהיו עוצדי ה'.
אבל כאשר עשו אחר כך את העגל והעיוז
את פניהם נגד ה', ניכר בהם עי"ז שיש
בהם איזה שורש רע שלא נתקן עדיין, כי

בלאו הכי איך ייתכן שייכשלו בדבר חמור,
בסמוך כל כך למעמד הר סיני, שעמדו
שם צרום המעלה וצתכלית המדרגה,
וממה שהיו מסוגלים צנ"י לזה נתגלה
שהם עם קשה עורף ויש בהם ג"כ כח
רע המושך אותם להמרות רצון ה'. ומזה
הוכח שגם מה שקיבלו את התורה לפני
כן, לא היה זה מחמת הטוב המושרש
בהם מאבותיהם, אלא הם צעלמם בחרו
צטוב, ואחר כך נפלו וצחרו צרע,
ואעפ"כ חזרו בהם ועשו תשובה.

וזהו 'וציוס פקדי ופקדתי', היינו
שאזכור את כח הרע המושרש
בהם, שהציא אותם לחטוא צעגל, וזה
יגדיל ויאדיר את זכותם צמה שהם נוטים
מן הרע הזה שיש בהם, לצחור צטוב
לעבוד את ה' ולשמור מצוותיו, ולעניין
זה יזכור ה' את העגל, צמה שיש צו טובה
לישראל להגדיל את זכותם. עכתו"ד
הקדושים.

וי"ל שזהו המכוון צמה דאיתא בגמרא
(ע"ז ד:): "אמר ר' יהושע צן לוי לא
עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון
פה לצעלי תשובה שנאמר (דברים ה, כט)
'מי יתן והיה לצצם זה להם ליראה אותי

והיינו כי עיקר סברתו של החוטא שלא יקבלו את תשובתו, היא משום שחושב שאחד כמוהו שהוא מצני אברהם ינחק ויעקב אין לו פתחון פה על שנפל ממעלת אבותיו והמרה את רצון ה' ונכשל בחטא.

ועל זה אומרים לו 'לא ולמד ממעשה העגל', שגם נתקבלה תשובת צנ"י, על אף מעלת יחוסם, ולמרות שהיו אז במעלה עליונה כל כך, כי אדרבה בחטא חמור זה נתגלה שיחד עם שורש נפשם הטוב, יש בהם ג"כ שורש רע המונע מהם להתגבר על היצה"ר וזה גרם לנפילתם בחטא הגדול. וכן כל אחד, אף שנמנה על גזע תרשישים האבות הק', אין צוה לסגור צעדו שערי תשובה כאשר נכשל בחטא, כיוון שיש בו ג"כ שאור שבעיסה המעכבו ומפריעו מלעשות רצון ה'.

ועפ"י דברי הגמ' שחטא העגל היה צחינת גזירת מלך, היינו צלי בחירה, כי צחמת לא היה יכול היצה"ר לשלוט עליהם, יש לרמוז בכחוצ (לג, כד) "ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשלכהו באש ויאל העגל הזה", שהלשון

כל הימים' וגו', והיינו דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, לא דוד ראוי לאותו מעשה דכתיב (מהילים קט, כג) 'ולצי חלל בקרבי', ולא ישראל ראוי לאותו מעשה דכתיב 'מי יתן והיה לצבם זה להם ליראה אותי כל הימים', אלא למה עשו לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אלל יחיד ואם חטאו נצור אומרים לו כלך אלל נצור".

וברש"י: "לא עשו ישראל את העגל, כלומר גבורים ושליטים צינרם היו ולא היה ראוי להתגבר יצ"ר עליהן אלא גזירת מלך היתה לשלוט צם כדי ליתן פתחון פה לצעלי תשובה שאם יאמר החוטא לא אשוב שלא יקבלני אומרים לו לא ולמד ממעשה העגל שכפרו ונתקבלו בתשובה. 'מי יתן והיה לצבם זה' וגו', צסיני נאמר, אלמא גבורים ואמיני לצב ציראתם היו, לאותו מעשה, דצת שצע. 'לצי חלל', יצר הרע חלל בקרבי ואין לו כח לשלוט בקרבי. 'לומר לך', גזירת מלך היתה ליתן פתחון פה לשצים".

'התפרקו' משמע צעל כרחם, וכן הלשון
'וינח העגל' משמע מאליו, והיינו כי
צאמת היה זה צאונם וכמי שכפאם שד.

ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי
לה' אלי ויאספו אליו כל בני
לוי (לז, כו).

וברש"י: "כל בני לוי, מכאן שכל
השצטו כשר". והיינו מה
דאיתא בגמרא (יומא סו): "שצטו של לוי
לא עזד עזודת כוכזים".

והמג"א (סי' תכח סק"ח) שנוהגים לקרוא
ללוי לקריאת פרשת העגל,
והיינו כי הם לא חטאו בעגל וכאמור
(מחזית השקל שס). וצקריאה ארוכה יותר
יש מעלה יתירה, וכמו שכתב החתם

סופר (שו"ת או"ח סי' קע) לעניין הוספת
אחרון צקריאת התורה בכל שצת וז"ל:
"אך הכא לא ידענא מאי פסידא שייך
הכא, אולי משום שהסדרה נחלקת
לשמונה חלקים יגיע להקורא איזה
פסוקים פחות ממה שהגיע עליו
כשהיתה נחלקת לשצעה חלקים, ואיכא
קפידא צזה כדמשמע במגיל'ה (כא):
'ראשון שקרא ד' משוצח' וכו' משמע
שיש שצח למי שקורא יותר".

ויש לומר שהמעלה צקריאה ארוכה
הוא שמקבלים עוד חלק צתורה.
והנה איתא (עירוזין נד.) "אלמלי לא
נשתצרו לוחות הראשונות לא נשתכחה
תורה מישראל", וממילא מידה כנגד
מידה זוכים בני לוי שלא חטאו בעגל
לחלק יתר צתורה.

מים עמוקים

ליקוטי אמרים תניא - פרק י"ד

ומחשבה בה' ותורתו ומצותיו, מאהבה מסותרת שבלבי לה' כמו בלב כללות ישראל שנקראו (מסלס ה, יג) 'אוהבי שמך', ואפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ה' ולא נופל אנכי ממנו בודאי, אלא שנכנס בו רוח שטות ונדמה לו שבעבירה זו עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלקי ישראל וגם שוכח אהבתו לה' המסותרת בלבו, אבל אני אינני רוצה להיות שופה כמוהו לכפור האמת.

מה שאין כן בדבר המסור ללב דהיינו שיהא הרע מאוס ממש בלב ושנאוי בתכלית שנאה או אפילו שלא בתכלית שנאה, הנה זה אי אפשר שיהיה באמת לאמיתו אלא על ידי גודל ותוקף האהבה לה' בבחינת אהבה בתענוגים להתענג על ה' מעין עולם הבא ועל זה אמרו רז"ל (נרכות יז:): 'עולמך תראה בחיך' כו' ואין כל אדם זוכה לזה

והנה מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך, שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה, כי הבינוני אינו מואם ברע שזהו דבר המסור ללב ולא כל העתים שוות אלא סור מרע ועשה טוב דהיינו בפועל ממש במעשה דבור ומחשבה, שבהם הבחירה והיכולת והרשות נתונה לכל אדם לעשות ולדבר ולחשוב גם מה שהוא נגד תאות לבו והפכה ממש, כי גם בשעה שהלב חומד ומתאוה איזו תאוה גשמיית בהיתר או באיסור ח"ו יכול להתגבר ולהסיח דעתו ממנה לגמרי, באמרו ללבו, אינני רוצה להיות רשע אפילו שעה אחת כי אינני רוצה להיות מובדל ונפרד ח"ו מה' אחד בשום אופן כדכתיב (ישעיה נט, ג) 'עונותיכם מברילים' וגו' רק אני רוצה לדבקה בו נפשי רוחי ונשמתו בהתלבשן בשלשה לבושי יתברך, שהם מעשה דבור

אך אף על פי כן צריך לקבוע לו עתים גם כן לשית עצות בנפשו להיות מואם ברע כגון בעצת חכמינו ז"ל (שנמ קנב) 'אשה חמת מלאה צואה' בו', וכהאי גוונא, וכן כל מיני מטעמים ומעדנים נעשים כך 'חמת מלא' בו', וכן כל תענוגי עולם הזה החכם רואה הנולד מהן שסופן לרקוב ולהיות רמה ואשפה. וההפך, להתענג ולשמוח בה' על ידי התבוננות בגדולת אין סוף ב"ה כפי יכולתו, אף שיודע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות, אעפ"כ הוא יעשה את שלו לקיים את השבועה שמשביעים 'תהי צדיק' וה' יעשה הטוב בעיניו.

ועוד שההרגל על כל דבר שלטון ונעשה טבע שני, וכשירגיל למאם את הרע יהיה נמאם קצת באמת, וכשירגיל לשמח נפשו בה' על ידי התבוננות בגדולת ה' הרי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וכולי האי ואולי יערה עליו רוח ממרום ויזכה לבחינת רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו לעבוד ה' בשמחה אמיתית, כדכתיב (מסלס לז, יב) 'שמחו צדיקים בה' ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים 'תהי צדיק'.

כי זהו כעין קבול שכר, וכדכתיב (נמדנז יט, ז) 'עבודת מתנה אתן את כהונתכם' וגו' כמו שנתבאר במקום אחר, ולכן אמר איוב (צ"ג טו.) 'בראת צדיקים' וכו', וכדאיתא בתיקונים (ב:) שיש בנשמות ישראל כמה מיני מדרגות ובחינות, חסידים גבורים המתגברים על יצרם מארי תורה נביאים בו' צדיקים בו' עיין שם.

ובזה יובן כפל לשון השבועה (נדס ל:) 'תהי צדיק ואל תהי רשע', דלכאורה תמוה כי מאחר שמשביעים אותנו 'תהי צדיק' למה צריכים להשביענו עוד שלא יהיה רשע, אלא משום שאין כל אדם זוכה להיות צדיק ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך להתענג על ה' באמת ושיהיה הרע מאוס ממש באמת, ולכן משביעים שנית 'אל תהי רשע' על כל פנים, שבוה משפט הבחירה והרשות נתונה לכל אדם למשול ברוח תאותו שבלבו ולכבוש יצרו שלא יהיה רשע אפילו שעה אחת כל ימיו בין בבחינת סור מרע בין בבחינת ועשה טוב ו'אין טוב אלא תורה' (אצוס ג, ג) דהיינו תלמוד תורה שכנגד כולן (פאה א, ב) (ב).

דולה התבונה

עבודת הבינוני מסורה ביד כל אחד

שיעור בספה"ק לקוטי אמרים תניא

ליל שישי פרשת תצוה תשפ"ד

גם בפורים קטן יש את כח מחיית עמלק דהיינו ההתגברות על היצה"ר

בספה"ק תורת אמת (לט"ו נשנט) כתב על דברי המשנה (מגילה ו): "אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים", שאמנם מצוות אלו ישנם רק באדר שני, אבל לעניין העניין הפנימי של יום הפורים זה וזה שווין, והיינו בכח של קדושת היום למחות זכר עמלק, שכח זה ישנו גם בפורים קטן.

וכדאיתא (אמרי פנחס א, ע) עה"פ (שמות יז, טז) "כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר", ש'יד' רומז ליום י"ד באדר, ו'י-ה' רומז ליום ט"ו באדר, שבימים אלו יש את הכח מדור דור למחות את עמלק. וכח זה ישנו גם ביום י"ד ויום ט"ו של אדר ראשון.

ואם כן הוא דבר בעתו שמתאספים בליל שישי של י"ד אדר ראשון, והתכלית הוא ללמוד עצות ודרכים איך להתגבר על היצר הרע, שהוא ממש העניין של מחיית עמלק, כי תכלית ביאת עמלק להילחם עם ישראל, הוא לגרום חלילה פירוד בינם לבין הקב"ה, כדאיתא בספה"ק (מאור עיניים ליקוטים ד"ה מלממה), וכאשר לומדים איך להתגבר על היצה"ר ולדבקה בו יתברך פועלים את מחיית עמלק, וביום זה ניתן הכח לזה.

שאיפת כל אחד צריכה להיות להגיע למדרגת הבינוני

אנו אוהזים בפרק י"ד, הפרקים הללו הם תכלית הספר הקדוש דנן, כי הם עוסקים בעיקר עבודת ה' של כל יהודי, וכלשון קדשו: והנה מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך – זאת צריכה להיות שאיפתו של כל אחד ואחד, להיות בינוני. זהו להיפך ממה שהעולם אומר, שצריך לשאוף להיות הכי טוב, ואילו התניא קובע שצריך לשאוף להיות בינוני, לא המדרגה הכי עליונה.

בדרך צחות י"ל שזאת היא בחינה של מחיית עמלק, כי בכח הרע של עמלק יש שני בחינות הפכיות, מצד אחד "ויזנב בך כל הנחשלים אחריו" (דברים כה, יט), היינו שבא להשפיל ולהכניע את היהודי, שתופס את הנקודות השפלות והנחשלות שלו ומדגיש אותם, כדי שייפול ברוחו ויטייאש מעבודתו. ולעומת זאת מצאנו שעמלק מביא גאווה והתנשאות בלב האדם, וכדאיתא בכל הספה"ק ש'עמלק' בגימטריא 'רם'.

ובאמת שני הבחינות משמשות בו בערבוביא, שיש שבא אליהם לפתותם כדי שידמו בנפשם שהוא רמים וגבוהים, ולעומת זאת יש שבא להשפילם ולייאשם. והדרך הנכונה היא לעמוד במידה הנכונה והממוצעת, שלא יתגאה וירום ברוחו, וגם לא ישפיל עצמו לגמרי, וזהו 'בינוני', שמצד אחד אינו במדרגה הנחותה והשפלה ביותר, ולאידך אינו עומד במעלת הצדיקים העליונה.

אמנם בוודאי, כפי שלמדנו שמדרגת הבינוני היא ג"כ מדרגה נפלאה ונעלית מאוד, והלוואי שנזכה לה, אבל היא אינה המדרגה הכי גבוהה, ומ"מ שאיפת האדם צריכה להיות להגיע למדרגה זו, באומרו אל לבו, מתי כבר אזכה להיות בינוני. כאשר נאמר היום למאן דהו, יהי רצון שתהיה בינוני, הרי לא לברכה ייחשב אלא לקללה, אבל כשלומדים את התניא יודעים שבינוני זה גם מדרגה, וזאת צריכה להיות השאיפה.

שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה – כל אדם, ובכל עת ובכל שעה, אין בכך שינויי זמנים ושעות, אלא הכל תלוי רק בהחלטה שמחליטים להיות בינוני, וזאת – כי הבינוני אינו מואם ברע שזהו דבר המסור ללב ולא כל העתים שוות – לא תמיד יש את הזמן הנכון והמסוגל לפעול בעומק לבו להיות מואם ברע,

וכמו שלמדנו שהבינוני בעת קריאת שמע ותפילה מרוב אהבת ה' הבוערת בו אז, מאוס אצלו הרע בתכלית, אולם אלו הם זמנים נעלים, שאז יכול להגיע למדרגה נפלאה זו של אהבת ה', אבל כשמסיים את תפילתו, אז פגה והלכה אותה התרוממות והתעוררות, ולעתים גם יש לו טמטום הלב וחלישות המוח המביאות אותו להיות נמשך לרע, אולם לא בכך תלויה מדרגת הבינוני - אלא סור מדע ועשה טוב דהיינו בפועל ממש במעשה דבור ומחשבה - ג' הלבושים של האדם - שבהם הבחירה והיכולת והרשות - מאריך בג' מיני לשונות לחדד את העניין - נתונה לכל אדם לעשות ולדבר ולחשוב גם מה שהוא נגד תאות לבו והפכה ממש - היינו שהאדם יש לו כח בחירה לכל הפחות בלבושי נפשו, לעשות את ההיפך מרצונות נפשו הבהמית ותאוותיה - כי גם בשעה שהלב חומד ומתאוה איזו תאוה גשמיית בהיתר או באיסור ח"ו יכול להתגבר ולהסיח דעתו ממנה לגמרי.

הכח שיש באמירת 'אינני רוצה' להתגבר על היצה"ר

וזאת - באמרו ללבנו, אינני רוצה להיות רשע אפילו שעה אחת כי אינני רוצה להיות מובדל ונפרד ח"ו מה' אחד בשום אופן כדכתיב (ישעיה נט, ג) 'עונותיכם מבדילים' וגו' - כאשר האדם חוטא הרי הוא מובדל ומופרד מה', וזאת איני רוצה - רק אני רוצה לדבקה בו נפשי רוחי ונשמתי בהתלבשן בשלשה לבושי יתברך שהם מעשה דבור ומחשבה בה' ותורתו ומצותיו - שעיי"ז דבקים הנפש רוח נשמה של האדם בהקב"ה.

מדבריו עולה שמחשבה זו נותנת את הכח לאדם להתגבר על 'תאוה גשמיית בהיתר או באיסור', וצריך להבין, שהרי תינח תאוות איסור אם יוציאם מן הכח אל הפועל חלילה ייחשב רשע, אבל בדבר של היתר לכאורה גם אם ימלא תאוותו אינו נחשב לרשע בכך, ואינו נבדל ונפרד עיי"ז מהקב"ה, כי רק על עוונות נאמר שהם 'מבדילים ביני לביניכם', אבל בתאוות היתר לא שמענו.

ויש המבארים כוונת התניא, כי אמנם שכשאדם ממלא תאוות ליבו בדבר היתר עדיין אינו נקרא רשע בכך, ואינו נבדל עיי"ז מהקב"ה, אולם זאת היא תחילת

ההתדרדרות אשר סופה עלולה להיות חלילה בללכת אחר תאוותיו ורצונותיו האסורים, ועל דרך מה שאמרו חז"ל (שנת קס): "כך אומנתו של יצה"ר, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד". כי היצה"ר יודע שלא יוכל להכשיל את האדם בדברים חמורים, ואף לא באיסורים קלים, ולכן מתחיל לפתותו בענייני היתר, ואחר שילך האדם אחר עצתו, אז בנקל יותר יוכל להכשילו באיסורים ר"ל. וממילא יכול האדם להתגבר גם על תאוות של היתר, עי"ז שיאמר 'אינני רוצה להיות רשע אפילו שעה אחת כי אינני רוצה להיות מובדל ונפרד ח"ו מה' אחד', כי ע"י שיסכים כעת למלאות תאוות לבו של היתר, במהרה יבוא גם לדברים אסורים ואז ייקרא רשע ויהיה מובדל מהקב"ה.

וי"ל עוד בביאור דברי התניא, שהן אמנם במילוי תאוות היתר אינו נקרא רשע ואינו נפרד ונבדל מהקב"ה, אולם בוודאי שכאשר עושה מעשים כאלו אינו דבק באופן חיובי בהקב"ה, ועל זה קאי ההמשך 'רק אני רוצה לדבקה בו נפשי רוחי ונשמת', שזהו רק 'בהתלבשן בשלשה לבושיו יתברך שהם מעשה דבור ומחשבה בה' ותורתו ומצותיו', ואילו כאשר עוסק בדברי היתר מפסיד דביקות זו שהיה יכול להשיג אם היה עוסק תחת זאת בתורה ובמצוות, וא"כ אף שאינו נקרא רשע ואינו מובדל ומופרד מהקב"ה, אך גם כן אין בכך 'לדבקה בו נפשי רוחי ונשמת', וחלק זה הוא המביא את ההתגברות של האדם שלא ללכת אחר תאוות ליבו בענייני היתר. לדוגמא, אדם יש לו משיכה לקרוא איזה עניין של חול, אף באופן שלא יעבור על איסור ביטול תורה, יכול להתגבר על רצון גשמי זה, כשיאמר אל לבו שהוא רוצה רק לדבקה בו יתברך, וזאת יפסיד כאשר יעסוק בעניין גשמי תחת לעסוק במילי דשמיא.

עב"פ, מעיקר דברי התניא כאן אנו לומדים עצה נפלאה במלחמת היצר הרע, שיש לאדם כח לומר אל לבו 'אינני רוצה', וזהו על דרך מה דאיתא בספיה"ק על מה שנאמר אצל יוסף הצדיק בעת שפיתתה אותו אשת פוטיפר לדבר עבירה (נלאשית לט, ט) "וימאן ויאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי מה בבית" וגו', שתחילה אמר 'אינני רוצה', ורק אח"כ הסביר את הימנעותו גם על פי שכל אנושי, כי עצם אמירה נחרצת כזו ש'אינני רוצה' בכוחה לדחות את פיתויי היצה"ר.

ובספה"ק אור יצחק להרה"ק רבי יצחק מראדוויץ זי"ע (פרשת וישב, ד"ה וימאן) כתב שהטעם לתיבת 'וימאן' הוא 'שלשלת', "זה שגילה לנו הסוד, והיא הסגולה כשבא לאדם זו התאווה, צריך שיאמר שלשה פעמים איני רוצה, וכו', שצריך תיכף כשבא לידו עבירה שיאמר 'איני רוצה' שלוש פעמים, ויעזור לו הש"י שינצל מן העבירה, לזה כתיב 'וימאן' ויאמר בשלשלת".

וזאת היא הכח שיש לאדם בדיבורו שאומר אל עצמו בתוקף גדול שאינו רוצה, ועי"ז יכול להתגבר על הרצון הגשמי, וראה זה פלא, שבתניא בפרק זה יש ג' פעמים לשון זה של 'איני רוצה', ואולי יש לכך שייכות לדברי האור יצחק הנ"ל שע"י אמירת ג"פ איני רוצה יכול להתגבר.

ומצאתי מקור בדברי הראשונים לעניין זה שיש כח לאדם בעצם דיבורו כדי להתגבר בעבודת ה', שהנה בגמרא (מדרס ט.) "מנין שנשבעין לקיים את המצוה, שנאמר (תהילים קיט, קו) 'נשבעתי ואקיימה לשמור משפטי צדקך'", ומקשינן "והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא, אלא הא קמ"ל, דשרי ליה לאיניש לזרוזי נפשיה". וצ"ב שאם אכן הוא כבר ממילא מושבע ועומד, איך שבועה זו מועילה לו 'לזרוזי נפשיה', ויעו"ש בדברי הר"ן ושאר הראשונים מה שביארו בעניין זה באופנים שונים.

אמנם המאירי (שזעוט כז.) כתב וז"ל: "שלא אמרו כן אלא להערת עצמו, שאף בדיבור חזק וכפול אדם מתעורר", והיינו שאף שבאמת השבועה אינה חלה, אבל עצם הדבר שהאדם אומר מפורש בפיו שהולך לקיים את המצוה, דבר זה נותן לו כח להתגבר על העצלות והרפיון המונעת אותו מן המצוה.

שני בחינות ב'רוח שטות' הנכנסות בלב בעל עבירה ר"ל

וממשיך התניא לבאר מנין מגיע כח זה שהאדם רוצה לדבקה בו יתברך ולא חלילה להיפרד ממנו, שמקורה - מאהבה מסותרת שכלבי לה' כמו בלב כללות ישראל שנקראו (מחלס ה, יג) 'אוהבי שמך', ואפילו קל שבקלים יכול למסור נפשו על קדושת ה' ולא נופל אנכי ממנו בודאי - וכפי שמבאר התניא בהמשך (פרק יט) באריכות גדולה, שלכל אחד יש את הכח להתגבר על פיתויי היצר הרע כדי שלא

להיפרד חלילה מהקב"ה, ודבר זה רואים בעיקר בכך שאפילו קל שבקלים כאשר בא לפניו ניסיון בדבר חמור שברור שהוא מנתק אותו לגמרי מיהדותו, אזי מתגלים בו כוחות נפלאים להתגבר על הניסיון ההוא, עד שמוכן למסור נפשו על כך. ולכאורה ייפלא, אם מוכן למסור נפשו, איך אין עוצר ברוחו להתגבר על ניסיונות קטנים יותר, וביאור הדבר - אלא שנכנס בו רוח שטות ונדמה לו שבעבירה זו עודנו ביהדותו ואין נשמתו מובדלת מאלקי ישראל - והיינו מה שאומרים חז"ל (פסוק ג.) "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות", כי באמת דבר זה הוא שטות גדולה, שחושב שלא קורה מאומה לקשר של עם הקב"ה כאשר עובר עבירה, ובאמת בכל עבירה שעושים הרי זה מפריד את האדם מאלוקי ישראל, אמנם תמיד מועילה תשובה שתחזיר אותו לקשר שהיה לו לפני כן, אבל בשעת מעשה נשמתו מובדלת מהקב"ה, ובדבר זה טועה הרשע כשעובר עבירה. ועוד בחינה ב'רוח שטות' שנכנסת בבעל עבירה - וגם שוכח אהבתו לה' המסותרת בלבו - ה'רוח שטות' מעלימה ממנו את אהבתו לה', היא איננה בחוש, ורק במצבים מסוימים היא מתעוררת ומתגלה בו, אבל בדרך כלל הוא שוכח את אהבתו לה' -

אבל אני - צריך האדם לומר לעצמו - אינני רוצה להיות שוטה כמוהו לכפור האמת - הקל שבקלים הוא שוטה, אבל אני איני רוצה להיות שוטה. זאת היא הדרך שהתניא נותן לאדם שיוכל להיות בינוני, לומר לעצמו 'אינני רוצה', עי"ז מקבלים כוחות להתגבר.

להיות צדיק אין זה בכוחו של כל אחד

מה שאין כן בדבר המסור ללב דהיינו שיהא הרע מאוס ממש בלב ושנאוי בתכלית שנאה או אפילו שלא בתכלית שנאה - אלו הם שני המדרגות של צדיק גמור וצדיק שאינו גמור - הנה זה אי אפשר שיהיה באמת לאמיתו אלא על ידי גודל ותוקף האהבה לה' בבחינת אהבה בתענוגים להתענג על ה' מעין עולם הבא ועל זה אמרו רז"ל (צרכים יז:) 'עולמך תראה בחייד' כו' - זהו עניין עולם הבא, שזוכים בו לאהבה בתענוגים, וזה היה נוסח של ברכה, שבירכו שתזכה לעולם הבא ב'חייד', בעוה"ז, כי

אין זה דבר ששייך באמת לעוה"ז, אלא לעוה"ב - ואין כל אדם זוכה לזה כי זהו בעיני קבול שכר - וקבלת השכר הוא לעולם הבא אבל עולם הזה הוא עולם המעשה, וכמו שאמרו חז"ל (עירוץין כג.) "היום לעשותם ולא למחר לעשותם, היום לעשותם למחר לקבל שכרם" - וכדכתיב (צמדנר יח, ז) 'עבודת מתנה אתן את כהונתכם' וגו' כמו שנתבאר במקום אחר - שיש עבודה שהיא בבחינת 'מתנה' הניתנת לאדם, והיינו מה שנותנים לו את הכח להיות צדיק, ולא כל אדם זוכה ל'מתנה' זו. ובכך, כפי שפתח התניא שכל אחד יכול להיות בינוני, אולם אין כל אחד יכול להיות צדיק, כי אין כל אחד ראוי לקבל מתנה זו.

ולכן אמר איוב (ג"ז 3 טו.) 'בראת צדיקים וכו' - "ובראת רשעים", והקשה התניא בפרק א', שהרי כאשר גוזרים על כל נשמה מה יהיה תכונתה ומהותה בכל מיני פרטים, "רשע או צדיק לא קאמר" (נדס טו:), כי על זה יש בחירה לאדם אם יבחר בטוב או חלילה ברע, ואיך אמר איוב 'בראת צדיקים ובראת רשעים'. אכן היישוב הוא עפ"י האמור, שכוונת איוב 'בראת צדיקים' היינו שיש נשמות שנבראו בבחינה זו שיכולים להיות במדרגת הצדיק של התניא, שמואם לגמרי ברע ולכו חלל בקרבן. אמנם גם נשמות הללו בוודאי שנצרכות לעבודה ויגיעה כדי להגיע לתכליתם, אבל הם קיבלו את הכח להגיע למדרגה נעלית זו, ואילו רוב הנשמות לא קיבלו כח זה שיוכלו להגיע למדרגת הצדיק. ומה שאמרו ש'רשע או צדיק לא קאמר', היינו לעניין ההנהגה בפועל, שביד כל אדם הבחירה אם לנהוג בפועל במחשבה דיבור ומעשה כרצון ה', או חלילה לנהוג כרשע, ודבר זה אין קובעים בעת לידת האדם, ותמיד הרשות נתונה בידו לבחור בין הטוב ובין הרע.

וכדאיתא בתיקונים (6:) שיש בנשמות ישראל כמה מיני מדרגות ובחינות, חסידים גבורים המתגברים על יצרם מארי תורה נביאים כו' צדיקים כו' עיין שם - בחינה של נשמות שזכו לכח זה שיכולים להגיע למדרגות נעלות אלו, בוודאי שהדבר תלוי בבחירת האדם, ואם לא יבחר בטוב, לא יגיע למדרגת הצדיק, אבל אחר הבחירה יכול להגיע.

ובזה יובן כפל לשון השבועה (נדפס ל:): 'תהי צדיק ואל תהי רשע', דלכאורה תמוה כי מאחר שמשביעים אותו 'תהי צדיק' למה צריכים להשביעו עוד שלא יהיה רשע – הרי ברור שאם יהיה צדיק לא יהיה רשע. באמת יש להוסיף ולהקשות, שהרי לכאורה קשיא רישא לסיפא, שמדוקיא דרישא 'תהי צדיק', משמע שלהיות בינוני לא די, ואילו מן הסיפא משמע שהעיקר שלא יהיה רשע, אבל אם יהיה בינוני די בזה.

אלא משום שאין כל אדם זוכה להיות צדיק ואין לאדם משפט הבחירה בזה כל כך להתענג על ה' באמת ושיהיה הרע מאוס ממש באמת, ולכן משביעים שנית 'אל תהי רשע' על כל פנים, שבזה משפט הבחירה והרשות נתונה לכל אדם למשול ברוח תאותו שבלבו ולכבוש יצרו שלא יהיה רשע אפילו שעה אחת כל ימיו בין בבחינת סוד מרע בין בבחינת ועשה טוב ו'אין טוב אלא תורה' (אצט ו, ג) דהיינו תלמוד תורה שכנגד כולן (פאה ט, ט).

נמצא שבאמת יש כאן שני מיני שבועות, והם חלוקים בגדרם, כי השבועה 'תהי צדיק' היא לכתחילה, אם תוכל להיות צדיק, ועוד משביעים אותו 'ואל תהי רשע', שבזה כל אחד מחויב, שלא יהיה עכ"פ רשע, אלא יהיה בינוני. אכן צ"ב איך ייתכן שמשביעים כל אדם להיות צדיק, אף שעל פי רוב אינו יכול לקיים זאת, ואף שהשבועה היא רק לכתחילה מהי בכלל תכלית השבועה באופן כזה. ומיישב קצת בהמשך דבריו.

בחינת עבודת הצדיק השייכת אצל כל אחד

אך אף על פי כן צריך לקבוע לו עתים גם כן – גם אם לא יהיה כן תמיד – לשית עצות בנפשו להיות מואם ברע כגון בעצת חכמינו ז"ל (שנת קנב). 'אשה חמת מלאה צואה' בו, וכחאי גוונא, וכן כל מיני מטעמים ומעדנים נעשים כך 'חמת מלא' בו, וכן כל תענוגי עולם הזה החכם רואה הנולד מהן שסופן לרקוב ולהיות רמה ואשפה – אין מזה שום תכלית, וממילא מגיע למאוס ברע, אמנם אין זה דומה כלל למיאוס הרע של הצדיק, שאצלו מקור המיאוס ברע הוא מרוב אהבה בתענוגים שאז כבר אין מקום לרע וזה מאבד בעיניו את כל השוויות, ואילו אדם שאינו במדרגה כזו, שיגיע למיאוס ברע מכח אהבת ה', אולם יכול באופן אחר להגיע למיאוס ברע,

וכנ"ל, ובכך הוא מקיים את שבועת 'תהי צדיק', ואף שאינו צדיק ממש הרי הוא מחפש דרכים להיות מעין צדיק.

וההפך, להתענג ולשמוח בה' על ידי התבוננות בגדולת אין סוף ב"ה כפי יכולתו - וכפי שכבר הזכרנו את דברי רבינו יונה (שערי תשובה ג, יז) שמונה את ההתבוננות בגדולת ה' למצוות עשה, ומכך באים לשמחה, וכדכתיב (מסלס קמט, ז) "ישמח ישראל בעשיו בני ציון יגילו במלכם" - אף שיודע בנפשו שלא יגיע למדרגה זו באמת לאמיתו כי אם בדמיונות, אעפ"כ הוא יעשה את שלו לקיים את השבועה שמשביעים 'תהי צדיק' וה' יעשה הטוב בעיניו - הוא איננו מחויב יותר, כי האדם צריך לעשות כפי הכוחות שיש לו, וכיוון שעשה את ההשתדלויות שלו אין הקב"ה בא במרוניה עמו.

ועוד שההרגל על כל דבר שלמון ונעשה טבע שני - אפילו שזה רק דמיונות - וכשירגיל למאם את הרע יהיה נמאם קצת באמת וכשירגיל לשמח נפשו בה' על ידי התבוננות בגדולת ה' הרי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וכולי האי ואולי יערה עליו רוח ממרום ויזכה לבחינת רוח משרש איזה צדיק שתתעבר בו לעבוד ה' בשמחה אמיתית - יש בחינה של עיבור נשמה שנכנס באדם נשמה של צדיק, ואז אף שאין נשמתו בבחינת צדיק, כשזוכה לעיבור נשמת הצדיק הרי הוא בבחינה מסוימת במדרגה זו - כדכתיב (מסלס נז, יז) 'שמחו צדיקים בה' ותתקיים בו באמת השבועה שמשביעים 'תהי צדיק'.

עניין ימי הפורים הוא להיות מואס ברע ולחשוק בטוב

והנה הדברים האמורים הם ממש מעניינא דיומא, ימי הפורים הבעל"ט, שכל כולם סובבים והולכים מעניין המיאוס ברע, והגברת כח הקדושה, שהרי זה כל עניין המגילה, שמדברת על רשעת המן ועל צדקת מרדכי, "בין ארור המן לברוך מרדכי" (מגילה ז:), ופנימיות העניין הוא למאוס ברע, ולהגביר החשק אל הטוב.

ובספר ארץ צבי (פוריס ד"ה הענין שאנו) כתב על דרך זה, שהנה מפסח ועד שבועות יש שבע שבועות שהם ההכנה למתן התורה על ידי בירור שבע המידות של

האדם לטוב, חסד גבורה תפארת וכו', והיינו להכניס את הדעת במידות, אמנם שלושים יום קודם הפסח גם הם הכנה למתן תורה, אבל אז ההכנה היא לברר הדעת עצמו שיהיה לו רצון אמתי לילך בדרך הישר, והנה מפורים עד שבועות י"א שבועות, עשרה כנגד עשר ספירות שהם ז' שבועות מפסח עד עצרת כנגד המידות, וג' לפנין כנגד ג' ראשונות שהן כולן בדעת ורצון כי כתר הוא רצון העליון כידוע, וככה הוא באדם שהוא צלם אלקים. אמנם פורים הוא נגד 'ובחרת בחיים', והוא לפני הרצון, שיהיה נראה לו על כל פנים הדרך הטוב והישר אף שעדיין אין לו רצון שיהיה כן בעצמו, ע"כ בפורים אומרים 'ארור המן' 'ברוך מרדכי' "ארורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים", כי בזה מראה לדעת שדרך הרע מגונה בעיניו ודרך הטוב רצויה בעיניו וזו הכנה לבוא אל הרצון והחכמה והבינה עד הפסח.

וי"ל שזהו שבפורים הוא קבלת התורה מאהבה (שנת פ.ט.), כי פורים היא המביא למאוס ברע ולרצות בדרך הטוב והישר, וזאת היא השמחה האמתית, וממילא נמחה שמו של עמלק. ומדברי התניא למדנו שכל אחד יכול להגיע לבחינה מסוימת של מיאוס הרע, וממילא זאת היא עבודת הימים הללו, להתבונן בעניינים אלו המביאים למאוס ברע ולחשוק לטוב, וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו.

